

ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLAR

Zihinsel Yetersizliğin Tanımı ve Sınıflandırılması

Dr. Taşkın Taştepe

Zeka & Zihinsel Yetersizlik

Bireyler sahip oldukları zeka düzeyi açısından birbirlerine göre farklılıklar gösterir.

Zihinsel yetersizliği olan çocuklar aynı zeka düzeyine sahip olsalar bile çok farklı özellikler gösterebilirler.

Çıkılı, 2013

Dr. Taşkın Taştepe

Terimler

- ❖ Zeka geriliđi (mental retardation) —> zihin özüü !!!
- ❖ Gelişimsel yetersizlik (Developmental disability)

Önemli olan toplumun zihinsel yetersizlik gösteren bireyler konusunda doğru bir biçimde bilgilendirilmesi ve onları daha iyi anlama gayreti içerisinde olmasıdır.

Eripek ve Vuran, 2016

Dr. Taşkın Taştepe

Zihinsel Yetersizlik

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı / DSM-5 (2013)

- ❖ Mental retardasyon (MR) teriminin yerini zihinsel yetersizlik/zihinsel gelişim bozukluğu (intellectual disability/intellectual developmental disorder) terimleri almıştır.

Dünya Sağlık Örgütü / Uluslararası Hastalıkların Sınıflandırılması ICD-11 (2019)

- ❖ MR zihinsel gelişim bozukluğu olarak değişmiştir.

Her iki tanı sisteminde de ZY/ZGB nörogelişimsel bozukluklar çatısı altında tanımlandı ve böylece engellilik vurgusunun yerini gelişimsel sağlık sorunu almış oldu.

Görmez, 2019

Dr. Taşkın Taştepe

Zihinsel Yetersizlik

Amerikan Zeka Geriliđi Birliđi

(American Association on Mental Retardation-AAMR)

- ❖ AAMR (2002)'ye göre zeka geriliği, “zihinsel işlevlerde bulunma ve kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren uyumsal davranışların her ikisinde anlamlı sınırlılıklar olarak karakterize edilen bir yetersizliktir.”. Bu yetersizlik 18 yaşından önce başlar.

Zihinsel Yetersizlik

Dikkat edilmesi gereken 3 ölçüt

1. Zihinsel işlevlerde anlamlı sınırlılıklar
2. Uyumsal davranışlarda anlamlı sınırlılıklar
3. Gelişim dönemi içerisinde ortaya çıkma

Eripek ve Vuran, 2016

Dr. Taşkın Taştepe

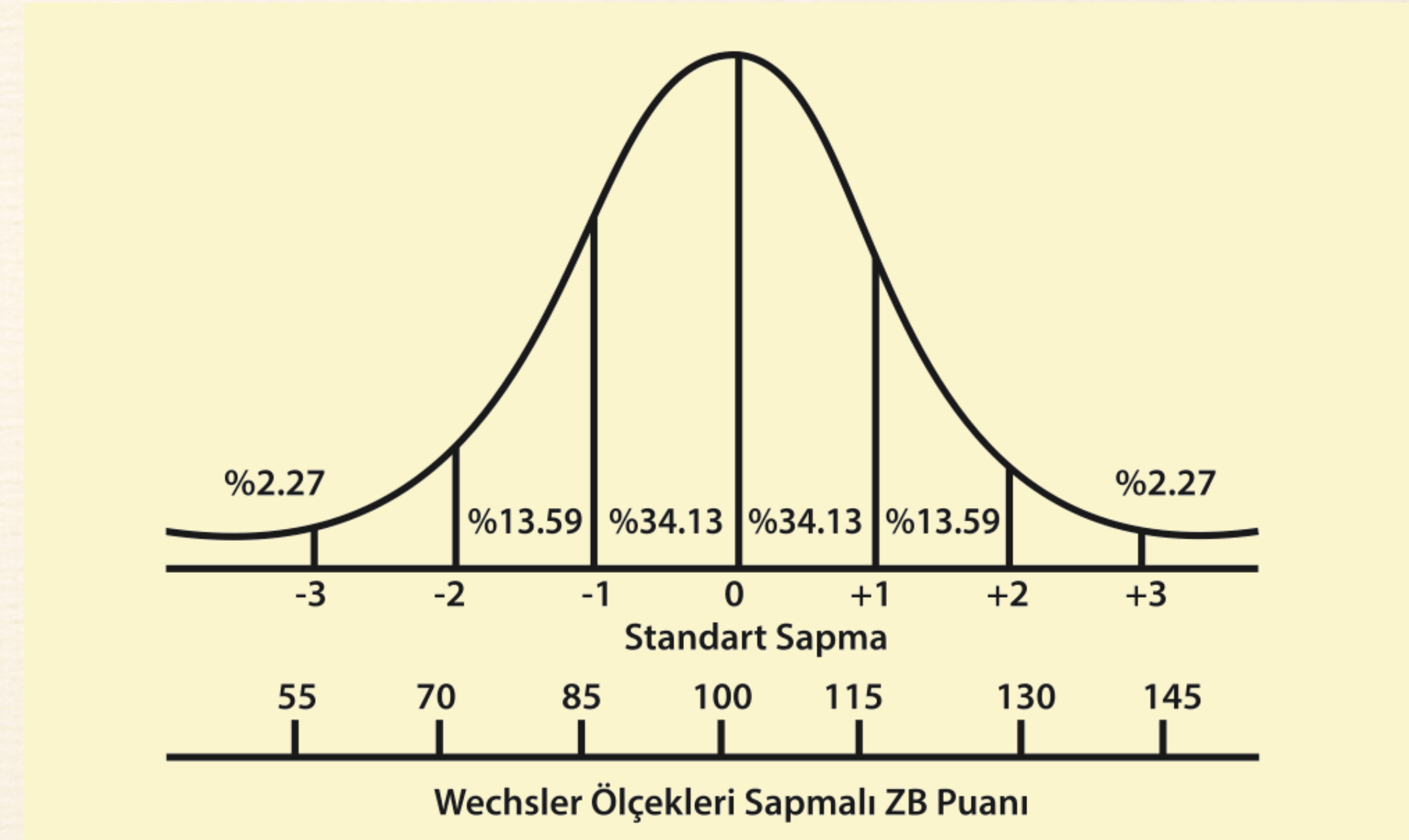
Zihinsel Yetersizlik

Zihinsel işlevlerde anlamlı sınırlılıklar

Üst sınır

70-75 ZB puanı

$$IQ = (Zeka Yaşı / Gerçek Yaş) \times 100$$

Eripek ve Vuran, 2016

Dr. Taşkın Taştepe

Zihinsel Yetersizlik

Uyumsal davranışlarda anlamlı sınırlılıklar

Kavramsal Beceriler	Sosyal Beceriler	Pratik Beceriler
Akıcı ve ifade edici dil Okuma yazma Para kavramı Kendini yönetme becerileri gibi beceriler	Kişiler arası ilişkiler Sorumluluk Benlik saygısı Kandırılabilirlik Kurallara uyma Yasalara uyma	Günlük yaşam etkinlikleri - Yemek yeme - Tuvalet becerileri - Giyinme becerileri Günlük yaşamın araçlı etkinlikleri - Yemek hazırlama - Ev bakımı - Ulaşım - İlaç alma kullanma Uğraşı becerileri Güvenli ortamlar sağlama

Zihinsel Yetersizliği Olan Birey

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006)

- ❖ Zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireylerdir.

Dr. Taşkın Taştepe

Sınıflandırma

Zihinsel yetersizliğin tanımında zeka ve uyum ölçütlerine yer verilmekle birlikte, zihinsel yetersizlik genellikle ZB puanlarına göre sınıflandırılır.

Düzy	Zekâ Bölümü Puanları
Hafif yetersizlik	50-55'ten yaklaşık 70'e
Orta yetersizlik	35-40'tan 50-55'e
Ağır yetersizlik	20-25'ten 35-40'a
Çok ağır yetersizlik	20-25'ten aşağıya

Eripek ve Vuran, 2016

Dr. Taşkın Taştepe

Zihinsel Yetersizliği Olan Birey

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018)

- ❖ Hafif düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine sınırlı düzeyde ihtiyacı olan birey
- ❖ Orta düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan birey
- ❖ Ağır düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal, pratik uyum ve öz bakım becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle yaşam boyu süren, yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey
- ❖ Çok ağır düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel yetersizliği yanında öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamayan, yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan birey

Dr. Taşkın Taştepe

Destek Türü

- ❖ Aralıklı destek: Bireylerin her zaman desteğe ihtiyacı yoktur. Sadece geçiş dönemlerinde kısa dönemli desteğe ihtiyaç duyarlar. Yardımların yoğunluğu bireyin sahip olduğu özellik ve ihtiyaca göre farklılık gösterir.
- ❖ Sınırlı destek: Bireylerin belirli zamanlarda tutarlı yardıma ihtiyacı vardır (kısa süreli iş eğitimi, okul eğitiminden yetişkinliğe geçiş dönemi gibi). Bireylere sunulan destek hizmetleri aralıklı değildir ancak belli bir zaman ile sınırlıdır.
- ❖ Kapsamlı destek: Bireylerin uzun süreli ve okul, iş, ev gibi belirli ortamlarda yardıma ihtiyaçları bulunmakta ve genellikle belirli günlerde düzenli bir katılımı destek almaları gerekir.
- ❖ Yaygın destek: Bireylerin her ortamda sürekli ve yoğun (yaşam boyu) desteğe ihtiyaç duyarlar. Bireylere sunulan destek hizmetleri oldukça yükündür ve desteğin tutarlı olarak sunulması gerekir.

Kaynaklar

- ❖ Çıkalı, Y. (2013). *Zihin yetersizliği olan çocuklar*. S. Vuran (Ed.), *Özel eğitim* (s. 173-207). Ankara: Maya Akademi.
- ❖ Eripek, S. ve Vuran, S. (2016). *Zihinsel yetersizliği olan çocukların eğitimi*. A. G. Akçamete (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* (s. 245-282). Ankara: Kök Yayıncılık.
- ❖ Görmez, A. (2019). *Erişkin zihinsel yetersizliği ve psikiyatri: Türkiye ve dünyada güncel durum*. İKSSTD, 11(Ek sayı), 24-33.
- ❖ *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006)*. https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeliyi_son.pdf
- ❖ *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018)*. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_eYitim_yonetmeliyi_son_hali.pdf

Dr. Taşkın Taştepe

ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLAR

Zihinsel Yetersizliğin Tanımı ve Sınıflandırılması

Dr. Taşkın Taştepe